

SADNI VRT

Sadjarjevo leto

Mali srpan — julij.

Mesec julij je za sadjarja samo nadaljevanje junija. Kakor smo že zadnjič omenili, je treba brezpogojno prejenjati z gnojenjem, ker bi drugače les ne mogel pravočasno dozoreti in bi ga pobrala prva slana. V tem mesecu pa še vedno zalivamo mlado in obloženo sadno drevje. Prvemu prilivamo vodo zato, da se dobro ukorenini in vraste, drugemu pa pomagamo preživeti plodove. Zalivanje sadnih dreves, ki imajo mnogo zaroda, je ob suši nujno potrebno, ker bi drugače drevo odvrгло del zaroda, ali tudi vsega. Zalivamo poredko, a tedaj pošteno.

Meseca julija pinciramo sadno drevje in izrežemo vse poganjke iz divjaka in debila. Kako žalosten pogled nam v tem primeru nudijo sadovnjaki, kjer raste drevo sredi samih divjih poganjkov. Divjakov iz korenin nikdar ne pulimo, ker se potem še bolj razrastejo in je delo popolnoma odveč. Treba je vzeti v roko motiko, odgrniti zemljo in izrezati divjaka. Le na ta način pridemo tem škodljivcem do živega. Obenem, ker imamo že nož v roki, iztrebimo še pregošte poganjke iz vrha in naravnavaamo roditeljice pri mladem drevju.

Poleg tega prekoplamo in prerahljamo drevesne kolobarje, da preprečimo izhlapevanje vode. Dobro je, če pokrijemo kolobarje s starim gnojem. Na ta način zatremo plevel, zemlja pa ostane prosta, rahla in propustna za zrak.

Precej dela nam da pregledovanje in oskrbovanje precepljenega sadnega drevja. Precepljanje samo je kaj enostavno in se pri večini kar dobro obnese. Ako pa pogledamo v jeseni po sadovnjakih, opazimo, da so se cepiči prišli, odgnali ter so podobni pravim metlam, to pa zato, ker manjka v poletnih mesecih nujno potrebne oskrbe.

Najkasneje v juniju prvič pregledamo vsa

precepljena drevesa in vse cepiče in opravimo troje najvažnejših in najpotrebnejših del. Prvič pregledamo, kako je s poganjki in ali so dovolj zavarovani pred vetrom in ptiči, ki jih mnogo polomijo. Drugič prerežemo vezi, posebno če je cepič že močno prirastel in se rezivo zajeda v lub in tretjič prikrajšamo prebujno rastoče poganjke in veje. To delo je odvisno od razvijanja cepičev in zaradi tega ga ne moremo naenkrat opraviti, zato pregledujemo precepljeno drevje vsakih 14 dni. S seboj nosimo prav oster nož, dobro vezivo, cepilno smolo in primerne palčice. Vse poganjke, ki so v nevarnosti, da bi jih odlomil vihar, pritrdimo tako, da navežemo palčico k debelu in poganjek k palčici. Tudi vse zveržene in povešene na ta način naravnamo. Cepiči, ki smo jih kasneje spomladladi vcepili za lub, so v veliki nevarnosti in jih prav posebno pritrdimo.

Kadar privezujemo cepiče, pregledamo, kako je z odganjki iz starega lesa. Pravilno je, da jim le priščipnemo vršičke, le tam, kjer jih je mnogo, jih nekaj izrežemo. Vseh pa nikdar ne smemo odstraniti, ker bi drugače drevo trpelo škodo. Popolnoma jih izrežemo šele jeseni ali zgodaj spomladladi.

Dostikrat se zgodi, da odpade od ran cepilna smola ali ilovica. V vseh takih primerih zamažemo rane s cepilno smolo, da se more dobro zaceliti. Dokler ni rana popolnoma zarasla, jo moramo skrbno varovati pred vlago in zrakom.

Mnogo dela in tudi nekaj znanja je potreba pri priščipavanju cepičevih odganjkov, da se precepljeno drevo ne spremeni v prave »metle«, kar se prav pogosto zgodi pri neoskrbovanem drevju. V debelejšje veje vstavimo dva do tri ali celo štiri cepiče. Če ima vsak cepič samo po tri očesca in odženejo vsa, dobimo 6 do 9 ali celo 12 poganjkov. Ker pa nikdar ne rabimo več kakor 2 ali 3, moramo vse ostale priščipniti najkasneje do prihodnje pomladi.

Mlade cepiče pa kaj radi napadajo razni zajedalci in škodljivci, ki jih moramo stalno zatirati. Le če bomo zdaj v prvem letu pravilno oskrbovali precepljeno mlado drevje, bomo imeli kasneje res lepa drevesa.

VINOGRAD

Drugo delo je prikrajševanje poganjkov. To delo se pri nas le malokje izvršuje. Opravlja se le pri mladcih, ki so pognale iz šperonov, in sicer se to izvrši takoj po ocvetenju trte. Te mladice krajšamo pri četrtem ali petem listu nad najvišje stoječim grozdom. Močnejše se krajšajo poganjki, ki so na koncu in početku šperona, to je nad drugim in tretjim listom, če so močno pognali, a so poganjki v sredini šperona šibkejši. Prenizko ne smemo krajšati, ker bi sicer grozdje zastalo v rasti. To prikrajševanje poganjkov se priporoča le v sledečih slučajih. Pri sortah, ki bujno rastejo in se v cvetju osipajo. S prikrajševanjem se za 8 do 10 dni ustavi močni dotok soka in cvetje se laže in popolnoma oplodi. Potem se priporoča prikrajševanje poganjkov pri zelo bujno rastočih sortah in trsih, ki so bolj občutljivi za gnitlobo in bolezn, ki so sajani v preozkih razdaljah in v močno rodovitnih vlažnih zemljah, kjer primanjkuje notranjim listom in cvetju zraka in sonca in ker je zrak vlažen, zemlja pa je zaradi prevelike sence vlažna in hladna. V teh primerih bomo s prikrajševanjem mladice na šperonih dosegli, da se bodo poganjki na rezervnih cepih, katerih ne krajšamo, okrepi, pri skrajšanih pa bomo dosegli, da bodo dobili spodnji listi več sonca in zraka; da bodo jagode bolj debele in grozdi večji, da se cvetje ne bo osipalo, da bo osenčevanje zemlje manjše in zaradi tega tudi nastop bolezn trte in gnitja grozdja manjše.

Nikakor pa ne smemo krajšati mladice na šperonih pri trsih, ki so sajani v večji razdalji, v bolj suhi zemlji, pri trsih, ki so bolj šibke rasti, in pri zelo plemenitih sortah, ki imajo manjše grozde z drobnimi jagodami. V teh primerih bi s prikrajševanjem mladice dosegli ravno nasprotno, namreč oslabeitev trsa, manjši in slabši pridelek, to je pridelek z manj sladkorja in več kisline.

Tretje delo v poletju je prikrajševanje zalistnikov. Zalistniki so oni poganjki, ki poženejo iz očesa, ki so ob navadnih očesih v listni pazduhi, to je ob vznožju peclja lista, in imajo samo ta namen, da v slučaju, ko se mladica delno pokvari in zgubi liste, nadomesti mladico in liste. Ker zalistniki v našem bolj vlažnem vinorodnem podnebnju prebujno rastejo, so v škodo trti. Ji odvezujemo mnogo hrane, preveč vlage, tedaj jo nekako sušijo, osenčujejo spodnje liste in ker oddajajo vlagu, podpirajo razvoj bolezn. Zavoljo tega jih moramo večkrat prikrajševati. Ako je trs zelo goste poraščen in je bujne rasti in bolj ozko sajen, zalistnike odstranimo popolnoma; sicer pa jih krajšamo na 1 do 3 liste. Ker na novo poganjajo, jih moramo pozneje zopet skrajšati. To delo se izvršuje prvič, ko so zalistniki še nežni in mehki, navadno ob vezi mladice; krajšati jih torej smemo le, ko so

še nežni in neoleseneli, sicer se pri odstranjevanju kvarijo očesa mladice. Pri obiranju zalistnikov moramo upoštevati bolj ali manj bujno rast trsov, trse z gostimi in manj gostimi listi. Pri slabše rastočih trsih z redkimi listi krajšamo zalistnike nad 1. ali 2. listom. Pri trsih, ki so trpeli po pozehi, po toči ali peronospori, ali če je vihar polomil kake mladice in je s tem trta zgubila precej listja, je dobro vzgojiti iz zalistnikov novo listje. V tem primeru krajšamo še ne skrajšane zalistnike nad drugim ali tretjim listom, iz skrajšanih zalistnikov pa na novo pognane mladice nad 3. listom. Pri mladih trsih pustimo zalistnike daljše, ker bi se sicer mladika premočno razvila, ne bi popolnoma dozorela in bi bila premalo odporna nasproti mrazu.

Četrto delo: vrščikanje mladice. To delo opravljamo sredi meseca avgusta, v času, ko je pri nas nevarnost toče minila in ko ponehava močna rast mladice. To se pozna po tem, da začnejo mladice na spodnjem koncu rjaveti, torej leseneti, in da stoje vrščiki mladice popolnoma pokonci, ki so bili prej, v času močne rasti skrivljeni navzdol. Ako bomo vrščikali v tem času, to je pravočasno, bomo dosegli namen vrščikanja, namreč, da bodo spodnji listi, ki dovajajo grozdju sladkor, dobili več sonca in možnost povečati pridelek grozdja; zemlja bo bolj izložena soncu, se bo ogreela, povečala sladkor v grozdju, pospešila zoritev in nevarnost gnitja grozdja bo manjša. Spodnja očesa mladice bodo dobila več hrane, bodo dobro dozorela, ravno tako les. Poskusi so pokazali, da se s pravočasnim vrščikanjem pri nas poveča pridelek za 10 do 15% in zboljša kakovost pridelka. Prav nasprotno pa bomo dosegli, če bi prezgodaj vrščikali, ko so še mladice spodaj zelene in ko je trta še v bujni rasti. Odvzeli bi s tem trsu preveč hrane, iz vrščikanih mladice in iz skrajšanih zalistnikov bi pa poglani novi poganjki, kar je v škodo rasti trte, rodovitnosti in kakovosti pridelka. Vrščikati seme torej le v času, ko začnejo mladice zoreti. Le v nizkih in vlažnih legah z močno rodovitno zemljo, v gostih in ozko sajenih bujnih nasadih, kjer je dana nevarnost, da bi zaradi prevelike sence premočno nastopile bolezn in gnitje grozdja, se sme prej nekaj vrščikati, vendar bolj površno. Pravo vrščikanje pa se more nato opraviti ob pravem času. Prav malo ali sploh se ne vrščika, če je bil spodnji del trte močno poškodovan po toči ali peronospori in je zaradi tega precej uničenega listja.

Ob tej priliki, če ravno ni to delo poletno, omenjam jesensko ali zimsko kop.

Jesenska ali zimska kop bi se morala pri nas bolj izvajati kakor doslej. To kop izvršimo takoj po trgatvi, ko zemlja še ni po-

krta s snegom in ni zmrznjena. Kop opravimo 20 do 25 cm globoko in pustimo zemljo v kopah. Tudi pri tej kopji mora biti plevel popolnoma pokrit z zemljo. Trte moramo ogrniti. Z globoko kopjo dosežemo, da zemlja močno premrzne, postane zaradi tega spomladi bolj rahla ter se na površini bolj hitro oesuši in segreje, razen tega ima pa tudi mnogo vodne rezerve za čase suše. Z globoko kopjo pridejo na vrh ličinke in jajčka škodljivcev, kjer jih mraz uniči, zemlja dobi več zraka in se glivice, ki vplivajo na rodovitnost zemlje, še bolj razmnožijo. Zemlja postane zavoljo učinka zraka, mraza in vode

mного bolj rodovitna in zimska kop skoraj toliko vredna kakor pol gnojenja. Če je ta kop pravilno opravljena, se spomladi lahko opusti prvo kop ali se pa lahko opravi prva in druga kop mnogo kasneje. S to kopjo postanejo ilovnate zemlje bolj rahle, lapornate se laže razkrajajo, peščene dobijo večjo rezervno vodo in vse so očiščene plevela. Ta kop bi se morala izvajati posebno na Dolenjskem v močnih težkih zemljah. V teh krajih se zemlja 10 do 12 let po rigolanju močno esede in vinograd zaradi pomanjkanja zraka rodi manj, kakor bi sicer moral. Z jesensko kopjo se zemlja odpre, dobi zrak in oživi.

PRI ČEBELICAH

V mesecu juliju rojev nimamo več radi, in sicer zato ne, ker se pozni roji do ajdove paše ne morejo razviti toliko, da bi jo izkoristili in si nabrali zimsko zalogo, in pa zato ne, ker izrojence ravno za ajdovo pašo čisto opeša. Le računajmo: po odhodu prvega pretečee svojih 10—14 dni, preden panj drugič izroji. Po drugcu (če ga nismo preprečili) se družina nekaj dni zamudi in do opravitve mlade matice preteče teden ali dva. Če vse to seštejemo, bomo dobili svoje tri do štiri tedne, preden se sploh spet pojavi v izrojenju mlada zalega. A zalega se — kakor vemo — razvija točno 3 tedne in preden mladice zletijo na pašo, še 10—14 dni. Če spet to seštejemo, nam znese razvoj in godnost novega zaroda mesec dni. Te številke nam pokažejo povsem jasno aliko: roji v začetku julija so za izrojence zguba, ker dobimo v izrojenju mlado izletno žival šele zadnje dni avgusta ali prve dni septembra. Čebelarji pa v naših pašnih razmerah dobro vedo, da je s koncem avgusta paše na ajdi tudi konec. Torej: ob najboljših pašnih dneh na ajdi (od 15. do 30. avgusta) dela izrojenec samo s staro, šibko živaljo, ki je pa zaradi rojenja tudi močno številčno okrnjena. Ko je pa paše konec, se pojavi v panju mlada izletna žival. Sicer je ta mladina dobra za okrepitev družine za zimo, a za donos je prišla prepozno. In kaj nam pomagajo močne jesenske družine, če pa nimajo zimske zaloge! Druga ne preostane, kakor da jih ali dokrmimo (v današnjih časih!), ali pa združimo.

Ista stvar je z družici, ne dosti boljša s prvci. Prvec ima sicer oplemenjeno matico, ki lahko takoj začne zalegati, vendar se zalega številčno počasi razvija, tembolj če smo roj vsadili na satnice. Prve dni zaleže matica le zelo majhne ploskve, ki se pozneje — če je paša ugodna in roj dovolj močan — res da izdatno večajo in širijo, a vse je zapoznelo. Preden je panj primerno zaležen, je preteklo svojih 14 dni do 3 tedne — pa smo približno na istem kot pri izrojenju. To s razlogi, zakaj so julijski roji nezaželeni. Kdor

bi pa vendarle imel opravka z njimi — posebno iz modernih panjev — in bi jih ne mogel preprečevati že vnaprej, naj jih vrača. S tem družine ne bo oslabil, zlasti če vrne roj v ločeno medišče in počaka, da si spodnji izrojence spodredi in sprši mlado matico, nakar staro v medišču odstrani, odpre rešetko in mu ostane za ajdo ena sama močna družina, ki glede zalege ni utrpela nobenega daljšega posledka.

V juliju je v čebelnjaku treba glede matice narediti red. Družine, ki mladih matic niso spršile v juliju, jih pozneje zelo verjetno tudi ne bodo. Zato je treba panje z mladimi maticami imeti pod akrbnim očesom in zasledovati, ali imajo zalego in kakšna je ta zalega. Kajti lahko se dogodi, da je mlada matica kaj pohabljenja na krilih in ne more dobro leteti. Ostane v panju neoplemenjena in začne esesaoma zalegati. Toda iz njenih jajčec se izlegajo sami troli. Imaš torej matico v panju in njeno zalego, in vendar je družina pravi pravcati trotovec. Takšni družini je treba takoj pomagati: matico — trotovko uničiti in previdno dodati oplemenjeno matico. Še hujša je pa zadeva, če panj mlade matice sploh nima, a zaradi čebelarjeve neprevidnosti in brezbrčnosti si je družina pomagala s čebelami — trotovkami, ki nigrarjoc matice in zalegajo sama neoplojena jajčka (po več v eno celico!). Taki pojavi so v tem letnem času kaj pogosti. Zdravilo je težavno — zato se ravnajmo po pravilu: Bolje drži ga, ko lovi ga. Ne dopustimo, da bi prišlo v čebelnjaku do trotoveev, kajti oni so gladke izgube.

V splošnem pa v juliju glejmo, da bodo matice zalegale; če ni dobre paše — in po navadi je pri nas ni — pa imejmo v rezervi kak kilogram meda ali sladkorja. Ne skoparimo z njim! Julijska zalega bo dobro izkoristila ajdo in tište delce medu desetkrat povrnila. O tem si bodimo na čistem. Zakaj zalega iz prve polovice julija bo godna za pašo ravno okrog sredine avgusta (razvoj traja

Na polju dozorevajo v juliju žita in kmet se pripravlja na enega najlepših poljskih del v poletju — na žetev. Kako zadovoljen je, če vozovi škripljejo pod težkim anopjem, ki ga vozi v kozolet in ga tam zdeva, da se osuši in pozori. Ječmen je po naših krajih sedaj že požet in upamo, da bo iz njega letos prvi kruh slajši kot druga leta. Plenjal bo srednje dobro, vendar boljše kot rž in pšenica, ki ju bomo začeli žeti proti sredini meseca julija. Zaradi nalivov in močnih sap sta namreč rž in pšenica več ali manj polegla in bo pridelok manjši, pa tudi po kakovosti zrnja slabši. Kmalu za ržo in pšenico bomo poželi tudi oves.

Podsetev travnikov po prvi košnji

V zadnji številki Gospodarja smo pisali o važnosti pravočasne košnje za vrednost sena. Rekli smo, da je najboljši čas za košnjo takrat, ko je največji del trav v polnem cvetju. V tem času je na travniku največ prebavljivih hranilnih snovi. Košnja v tem času pa ima tudi slabo stran. Kasno cvetoče trave, ki se ne razmnožujejo toliko s koreninami kot s semenom, počasi izginjajo iz ruše. Prav je, da na ta način zmanjšujemo odstopke slabih trav in raznih semenskih plevelov, toda žal, obenem zmanjšujemo tudi število dobrih in najboljših trav, kakor travniško bilnico, zlat oves, mačji rep in druge. S pravočasno košnjo leto za letom torej nujno redčimo travniško rušo, posebno kjer so v večjem številu zastopane prej omenjene trave in razni semenski pleveli. Tu ne pomaga nobeno gnojenje in še tako skrbna nega. Poslavljeni smo pred izbiro: ali opustiti zgodnjo košnjo ali s podsetvijo od časa do časa poskrbeti za obnovo travniške ruše.

Kdor boče z naravno samosetvijo zboljšati travniško rušo, mora za tisto leto izgubiti vsaj polovico vrednosti sena. Pridelal namreč ne bo sena, ampak slamo. Travná slama pa za krmo ni dosti boljša kot navadna žitna slama. Na drugi strani pa je samosetev jako dvomljive vrednosti. Poudarjamo ponovno, da s pravočasno košnjo ne slabimo samo nekaterih dobrih trav, ampak uničujemo tudi celo vrsto plevelov, ki so vezani na semensko razmnoževanje.

Pri vsakem uničevanju plevela nujno uničimo tudi kakšno koristno rastlino. Tudi pri

čiščenju semena odstranimo s plevelom vred kakšno dobro seme; pri pletvi izrujemo s plevelom vred tu pa tam kakšno gojeno rastlino. Zato zgodnjo in pravočasno košnjo smatramo kot sredstvo za uničevanje plevela, pri tem pa slabimo travniško rušo. Pameten gospodar torej ne bo zaradi samosetve opustil pravočasne košnje, ampak bo za obnovo travniške ruše poskrbel s podsetvijo.

Za podsetev najbolj primeren čas je po prvi košnji. Pred setvijo je treba travnik prevleči; dobro je tudi pognojiti s kompostom in nato sejati mešanico trave. V mešanico je treba vzeti predvsem one trave, ki so zaradi zgodnje košnje največ trpele in z leti propadle. Od visokih trav je treba sejati travniško bilnico, mačji rep, nekaj francoske pahorke, od nizkih pa predvsem zlati oves in nekaj angleške ljulke. Razen teh morda še to ali ono dobro travo, ki v kraju posebno dobro uspeva in v ruši ni preveč zastopana. Primerna mešanica trav za dobro travniško tlo bi bila naslednja: za podsetev 1 ha: travniške bilnice 5 kg, mačjega repa 2 kg, francoske pahorke 5 kg, zlatega ovsca 1,5 kg, angleške ljulke 3 kg; na lažjih peščenih zemljah je treba vzeti manj travniške bilnice in angleške ljulke, sorazmerno več pa francoske pahorke in zlatega ovsca. Kolikor v travniški ruši ni dovolj detelj, jih je treba dodati mešanici za podsetev. Razmerje med travami in deteljami naj bi bilo 10 : 1, t. j. približno eno desetino detelj. Preveč detelj na travniku ni priporočljivo, ker se pri sušenju na prostem preveč drobe.

Po setvi je treba travnik porahljati.

Podsetev travnikov ni potrebna vsako leto. Odvisno je to od opešanja ruše, opešanje pa je odvisno od gnojenja in oskrbovanja travnikov, od vremena in od načina košnje. Pri pravilnem gnojenju in oskrbovanju je potrebna podsetev povprečno vsako šesto leto. Zato je priporočljivo travnike razdeliti na šest približno enakih parcel in vsako leto en del gnojiti s kompostom in obenem podsejati s primerno mešanico trav.

Pri tej priliki naj opomnimo tudi na pridelovanje travnih semen doma. Doma pridelano seme je zanesljivo in boljše kot kupljeno. Trgovina dostikrat izkorišča sličnost travnih semen in nepoznavanje trav pri kmetih. Kmet dobi mnogokrat za drag denar slabo seme in čisto drugo kot je hotel. Za manjše parcele je prav lahko nabrati potrebna seme z osmukanjem zrelih trav; za večje potrebe pa je priporočljivo en del travnikov posebej gojiti za seme, še boljše in bolj čisto seme pa se pridela na umetnih travščih. Večina naših trav dozorja za pridobivanje semen v začetku julija.

S. L.

nekako 35 dni). In dovolj mladih izletnih čebel v ajdi je najboljšo jamstvo, da bodo pašo tudi ob slabšem vremenu dobro izkoristile in zagotovile družini vso zimsko zalogo, če ne tudi še nekaj za čebelarjev lonce.